

Trumpi väliskaubanduspoliitika ei ole kõikvõimas

Urmas Varblane

Ameerika Ühendriikide järgmiseks presidendiks valituks osutumise järel pidas Donald Trump kõne, milles ütles, et armastab väga sõna tollimaks. Sellele järgnesid ridamisi ähvardused tõsta tollimaksumäärasid erinevate riikide vastu ulmelistesse kõrgustesse. Näiteks lubas ta kõikidele Hiinast imporditavatele kaupadele kehtestada koguni 60-protsendilise tollimaksumäära. Alles eelmisel nädalal tuli uus ähvardus – Kanadale ja Mehhikole 15-protsendiline tollimaks. Loomulikult on selline praalimine tekitanud väga palju muret maailmamajanduses osalejatele. Kuid ühtlasi muutub kogu see protsess üha ebarealistlikumaks ja hakkab eitama majandusteaduslikke põhitõdesid.

President Trump ei ela 1930. aastate maailmamajanduses, kus põhiline mudel oli selline, et kaup tehti valmis ühes riigis ja siis eksporditi see mujale. Tänapäeva maailmamajanduse keskpunktis on globaalsed väärtusahelad, mille raames valmivad lõpptooted nii, et vahepeal liiguvad pooltooted mitmeid kordi üle riigipiiride. Sellise riikide vastastikuse seotuse mudeli puhul on impordi palju raskem tollimaksudega piirata, sest see lööb kohe ka ettevõtteid selles riigis, kus tootmissisendid kallinevad. Juba eelmisest Trumpi valitsemisajast on tuua hulganisti näiteid, kus just nii juhtus. Näiteks kehtestati 2018. aasta 1. märtsil 25-protsendiline tollimaksumäär USAsse imporditavale terasele. Selle tagajärjel USA siseturul terase hind tõusis ja USA autotootjad pidid hakkama autosid ehitama palju kallimast terasest. Nad kaotasid seeläbi kümneid miljardeid, mis ületasid kõvasti terasetootjate poolt saadud kasu.

Samuti tuleb arvestada ka kaubanduspartnerite vastukäike. Vähe on räägitud sellest, et Trumpi eelmine kaubandussõda Hiinaga lõppes ju vaherahuga 2020. aasta jaanuaris (Phase One Agreement). Siis külmutati tolle hetke tollimaksumäärad umbes 20-protsendise keskmise tollimaksumäära juures. Hiina oskas välja otsida väga valusaid vastukäike Trumpile. Meelde jääva näitena kehtestas Hiina 25-protsendilise tollimaksumäära sojaubade impordile USAst. Üllatuslikult ilmselt Trumpile – kuid mitte ameerika farmeritele – selgus, et USA eksportis 2016. aastal Hiinasse 14 miljardi dollari väärtuses sojaube, mis tulid esmajoones Trumpi põhilisest toetuspiirkonnast ehk Kesk-Lääne osariikidest. Pärast Hiina-poolsete tollimaksude kehtestamist langes USA sojaubade eksport kolmele miljardile dollarile ehk peaaegu viis korda. Loomulikult muutusid USA sojaubade tootjad väga vihaseks, sest nende müügitulu muutus tollimaksu tõttu tublisti väikesemaks. Trumpil ei jäänud üle muud, kui hakata neile farmeritele maksma otsetoetusi, et katta tollimaksust tekkinud tulude kadu. See aga tähendas veel enam väljaminekuid riigieelarvest, sest USA põllumajandussektori ekspordivõime Hiina turul langes järsult. Kuidagi ei saa öelda, et leidis kinnitust Trumpi väide 2018. aastast: „Kaubandussõjad on head ja neid on kerge võita!“.

Teine väga suur probleem Trumpi jaoks on tema tollipoliitikast tulenev kodumaiste hindade kasv. Kui USA tõesti hakkaks laiapõhjaliselt tõstma tollimaksumäärasid Hiinast imporditavatele tarbekaupadele, siis tõuseksid nende kaupade hinnad. Näiteks USA juhtivas Walmarti odavkaubamajade ketis on Hiinas toodetud tööstuskaupade osatähtsus eri hinnangutel 70–80 protsenti. Seega tooks tollimaksumäärade tõstmine kaasa peaaegu kogu Walmarti kaubamaja tööstuskaupade hindade tõusu. Loomulikult saab

TEADLASE PILGUGA

öelda, et siis saavad seal müügivõimaluse Hiina asemel USA ettevõtted. Tõesti, nad võivad seda teha mõne aja pärast, kuid juba nende kallimate hindadega, sest tollimaks hoiaks ära konkureeriva odava Hiina kauba. See on väga valus just alumisele keskklassile. Ehk ka siin ei ole Trump kõikvõimas.

Trump on palju rääkinud tollimaksudest kui väliskaubanduse juhtimise vahendist. See on aga üsna vanamoodne vaade. Tegelikult on tänapäeva maailmamajanduses palju tõhusamaid relvi – näiteks erinevad sanitaarnõuded toidukaupadele või standardid tööstuskaupadele, kuid ka päritolumaa tunnistused ja impordi litsentsid. Kui Trumpil on piisavalt häid nõuandjaid, siis liigub ta pigem tollimaksude valdkonnast edasi ja me näeme tulevikus näiteks standardite maailmasõda, mille väike eellugu oli Huawei tegevuse keelamine 5G pakkumisel USAs. See oleks aga juba järgmise kommentaari teema.

[Ilmunud ajalehes Postimees 7. detsembril 2024](#)